

ne siess

ne siess
 ne gombold egyből blúzod
 kövesd a természet rendjét
 míg lennebb is húzod
 a fa sem dobja el egyszerre lombját
 riasztana a hirtelen csupaszság
 a színes levelek
 lassanként hullnak szálldogálnak
 és felsejlenek
 a gömbölyű ágak
 köztük
 a selymesen lágy
 ám feszülő fészkek
 melyből madártalanul is
 felszáll a hívó ének

tetovált nő

kígyó tekeredik
 szép karcsú bokáján
 jelzi hogy fonódik
 méregtelenül rám

hátára szurkálták
 a violin kulcsot
 tudjam: a nótáját
 hátulról hogy húzom

combján sárkány
 színesben
 címere is lehetne
 színtelen

tompora mutantur

egykor kezemben hogy remegett
 most már mellette reszket kezem
 így is simítnám játszki könnyen
 ámde mégis övé is kissé löttyedt
 mintha titokban mégis remél
 lágyan érintem s vágyam kemény

válasz egy meghívásra

a fogadtatás legyen szerény
 ne kerítsen nekem nagy feneket
 a felhajtást meg elvégzem én

Lisztóczy László

A Dsida Jenő Baráti Kör bemutatkozása Marosvécsen

Kedves Barátaink!

Egerből jöttem, s magammal hoztam Dobó István, Gárdonyi Géza és a huszonkét esztendeje alakult Dsida Jenő Baráti Kör üdvözlését.

Annak a városnak a polgára és képviselője vagyok, ahová annak idején ellátogatott a helikoni íróparlament küldöttsége is. Az íróközösség 1934. február végén és március elején két részletben magyarországi előadó körutat szervezett, hogy az Erdélyi Szépmíves Céh könyveit és folyóiratát, az *Erdélyi Helikont* népszerűsítse. Első csoportját Bánffy Miklós, Kemény János, Kós Károly, Tamási Áron és Ligeti Ernő alkotta, akik Miskolcot, Nyíregyházát, Debrecent, Szolnokot, Kecskemétet és Szegedet keresték föl. A második csoportból Tamási Áron és Ligeti Ernő kimaradt, helyükre Dsida Jenő és Nyíró József lépett.

Az új összetételben és helyszíneken folytatódó körút érinti városomat, Egert. Ezt Dsida Jenőnek abból a leveléből tudtam meg, amelyet 1934. március 3-án írt menyasszonyának, Imberty Melindának. A levélben beszámolt addigi programjukról, „a dunántúli diadalútról”, melynek Székesfehérvár, Pécs, Szombathely, Sopron, Mosonmagyaróvár, Győr, Pápa és Tata voltak az állomásai. Majd arról tájékoztatta kedvesét, hogy másnap délben gyorsvonattal indulnak Egerbe, utolsó fellépésük színhelyére.

Az írókat a város és Heves megye alkotó értelmiségét tömörítő Gárdonyi Társaság hívta meg „felolvasó ülésre”. Méltó fogadtatásukat és vendégül látásukat az egész település szívügyének tekintette. Az *Eger-Gyöngyösi Újság* című napilap március 6-án az első oldalon *Eger társadalma lelkesen ünnepelte az erdélyi írókat (Zsúfolt ház előtt zajlott le az Erdélyi Szépmíves Céh felolvasó ülése)* címmel részletes beszámolót közölt a március 4-én este lezajlott esemény előzményeiről és lefolyásáról. A lelkes hangú cikk első mondatait idézem: „A magyar szeretet és megbecsülő testvérlátás bensőséges ünnepe volt az Erdélyi Szépmíves Céh egri látogatása. Eger közönsége ritkán tapasztalt melegséggel fogadta az erdélyi irodalom kiválóságait, és kísérte végig a Városi Színházban tartott felolvasó ülés műsorát, amelynek minden száma az erdélyi lélek különleges ízű megnyilatkozása volt. A magyar szellem és magyar nyelv örök értékét, korokon túlnőtt megtartó erejét hirdette ez a minden részletében nemesfémből vert előadóest, és Eger városa soha nem fogja elfelejteni azokat a mély élményeket, amelyeket az erdélyi értelem és szív termelt számára.”

Az irodalmi esten négyen léptek föl: Bánffy Miklós, az íróközösség elnöke; Kemény

János, aki marosvécsi kastélyában minden év nyarán vendégül látta a tanácskozássra, közös gondjaik számbavételére egybegyűlt erdélyi írókat; Kós Károly, a Helikon-mozgalom mindenese és Dsida Jenő, a második nemzedék egyik legnagyobb és legnépszerűbb költő tehetsége. A Városi Színház nézőtere zsúfolásig megtelt. A színpadra lépő írókat percekig tartó, szünni nem akaró taps fogadta. A Gárdonyi Társaság nevében annak elnöke, Kürti Menyhért, a ciszterci gimnázium főigazgatója üdvözölte a vendégeket. Szavait és a meleg fogadtatást Bánffy Miklós köszönte meg, majd Kemény János ismertette a Helikon-mozgalom megalakulásának előzményeit és történetét. Kós Károly az idő tájt megjelent, Szent Istvánról írt regénye, *Az országépítő* egyik részletét olvasta föl, Dsida Jenő pedig legszebb versei közül szavalt el néhányat.

Tapasztalataim szerint Dobó István és Gárdonyi Géza városa ma is az újságcikkekben megörökítetthez hasonló, lelkes fogadtatásban részesíti erdélyi író vendégeit. E szép és nemes hagyomány őrzésére és gazdagítására törekszik a Dsida Jenő Baráti Kör is, melynek az egyik alapítója és létrejötté óta elnöke vagyok. A látogatásra az irodalmi egyesület két főemberével, Ungvári P. Tamással, a kiváló előadóművésszel, a kör vezetőségi tagjával és Kodöböcz Gábor irodalomtörténésszel, egyetemi tanárral, az *Agria* című folyóirat főszerkesztőjével érkeztem.

Ebben a körben talán nem is szükséges szólnom arról, hogy névadónk, Dsida Jenő is a Helikon-mozgalom tevékeny tagja volt, 1929-től haláláig, 1938-ig egyetlen kivétellel valamennyi marosvécsi tanácskozáson részt vett. „Mindenekelőtt hittel hiszek Erdélyben. Ebben a szabad szellemet, humánusot sugárzó földben látom a jövő magyar irodalmának kovászatát” – fogalmazta meg hitvallását 1930-ban, mintegy megismételve Ady Endre *Ismeretlen Korvin-kódex margójára* című, a transzszilvanizmus eszmekörét megelőlegező tanulmányának próféciáját, hogy a demokratikus és liberális hagyományokban igen gazdag, műveltségét nyugat-európai mérce szerint alakító, három kultúrát egyesítő, az anyaországnak vallási és nemzeti türelemből régóta példát nyújtó Erdély lesz a magyar újjászületés bölcsője. Második és harmadik verseskötete, a *Nagycsütörtök* (1933) és az *Angyalok citeráján* (1938) az Erdélyi Szépművészek Céh kiadásában látott napvilágot, melynek egy ideig a lektori tisztét is betöltötte. Kezdetől munkatársa volt az *Erdélyi Helikon*nak, néhány hónapig a versrovatát is szerkesztette. Kós Károlyhoz és Kuncz Aladárhoz, a transzszilvanizmus legfelkészültebb és legtehetségesebb szószólóihoz baráti viszony fűzte. Becsülte és pártfogolta őt a „helikoni hadak” vezére, az *Erdélyi Helikon* főszerkesztője, Bánffy Miklós és a marosvécsi tanácskozások házigazdája, Kemény János is. A *Tükör előtt* című önéletrajzi ciklus *Tarka-barka strófák* című versében a „honfoglaló, nagy írónemzedék” tagjai előtt hajt fejet, akik „első farmerek”-ként „bozótok, sziklák közt merészen” ösvényt törtek és tanyát ütöttek „ez erdőntúli részen”: a velük való „baráti lét avatta széppé” élete felét. Kemény Jánosról és Marosvécsről, az erdélyi magyar irodalom szakrális helyszínéről, szellemi központjáról külön strófában emlékezik meg:

...A térképen kereszttel
jelölik majd, hol áll a vécsi vár
s tanítják: itt volt az erdélyi Keszthely
és fényt vetett egy elborult, sivár
világba...

A Dsida Jenő Baráti Kör elsődleges célja a névadó emlékének ápolása. Ezzel fonódik össze az a segítő szándék, mely a határon túli magyarság gondjainak a megismerésére és enyhítésére, kultúrája népszerűsítésére irányul. Aktívan bekapcsolódunk továbbá Eger és Heves megye szellemi életébe, részt veszünk irodalmi, művelődési hagyományainak őrzésében és közkinccsá tételében.

Egyöntetűen magunkénak valljuk, gondolkodásunk és magatartásunk formálójává avatjuk azokat a szellemi és erkölcsi értékeket, amelyek Dsida Jenő verseiből áradnak. Az általa ösztönzött értékrend egyik legfőbb alkotóelemét egymás között „dsidas szeretet”-nek, „életöröm”-nek nevezzük. Köztudott, hogy súlyos, akkor még gyógyíthatatlan szívbetegségben szenvedett, tudta, hogy fiatalon fog meghalni. Mint Thomas Mann *A varázshegy* című regényének hőse, Hans Castorp, ő is a halál fénytörésében lelte meg az élethez vezető zseniális utat. Az elmúlás fenyegető közelsége mitikus méretűvé fokozta életszeretét, szívközelből ismerte és fölragyogtatta a hétköznapi legparányibb és legtünékenyebb, mások által észre sem vett szépségeit, „csendes csodáit” is. A rövidre szabott lét gyötrelmét, a mennyiségi veszteséget a minőséggel, az élmények intenzitásával és sokszínűségével ellensúlyozta. Csoóri Sándor „az öt érzék költője”-nek nevezte, akinek az egész mindenség felé kinyújtott, szélesre tárt karjaiban egyesült az első és az utolsó ölelés gesztusa. Érzés- és gondolatvilágának ez a felfokozottsága, ez a kivételes izzású átélőképesség az egyik legfőbb titka Dsidának, ebből származnak költészetének legvonzóbb értékei is.

Az ő emlékének ápolása mellett, attól elválaszthatatlanul hivatásunknak tekintjük az összmagyarság lelki, szellemi, kulturális egységének és oszthatatlanságának a szolgálatát. Most csupán erdélyi kapcsolatainkról szeretnék szólni vázlatosan. Számos itt élő és innen származó, az országgrész kultúrájához erős szálakkal kötődő íróval, költővel, szerkesztővel és tudóssal alakítottunk ki együttműködést. Több alkalommal is vendégül láttuk például Szabó Zsoltot, a *Művelődés* című kolozsvári folyóirat volt főszerkesztőjét és munkatársait; Gábor Dénest, a kolozsvári bibliográfust, aki ex libris-kiállítás rögtönzött számunkra; Cseke Péter művelődéstörténészt, a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem professzorát, a *Korunk* szerkesztőjét; Szabó Gyulát, a Kriterion Könyvkiadó vezetőjét; Czegő Zoltánt, a Sepsiszentgyörgyről az anyaországba költözött, majd újra hazatért költőt, aki székfoglalóul verset írt és olvasott föl Dsidáról; Deé Nagy Anikót, a marosvásárhelyi Teleki Téka nyugalmazott igazgatóját;

Beke Györgyöt, a XX. századi Erdély Orbán Balázsát; Haszmann Pált és Józsefet, a „példamutató, nagy ikerpár”-t Csernátonból; Benkő Samut, a kiváló kolozsvári művelődéstörténészt; Szervátiusz Tibort, a Kolozsvárról elszármazott, nemzetközi rangú szobrászművészt; három színművészt: Kilyén Ilkát Marosvásárhelyről, Rekita Rozáliát és Marosán Csabát Kolozsvárról; Muzsnay Árpádot, aki Dsida szülővárosában, Szatmárnémetiben a legtöbbet teszi a „poeta angelicus” emlékének ápolásáért. Egyik összejöveteleinkön Szabó Zsolt és Sas Péter közreműködésével arról folytattunk eszmecserét, hogy milyen szerepet játszott Kolozsvár a magyar művelődéstörténetben és Dsida Jenő életében.

Háromszor is vendéglőadóink volt a Szatmárnémetiben született, Kolozsvárról Szombathelyre települt, kiemelkedő Dsida-kutató, Láng Gusztáv. Négy alkalommal látogatott meg minket és tartott értékes előadást a szintén kolozsvári származású, Miskolcon élt házaspár, Dsida életének és költészetének két rangos kutatója, Mózes Huba és a közelmúltban elhunyt Kabán Annamária.

„Csángúknak is vannak kültűik” címmel Lakatos Demetert, Duma-István Andrászt és Iancu Laurát mutattuk be a Keresztény Ifjúsági Klubban a Dsida Jenő Baráti Kör és a Petrás Incze János Baráti Kör közös szervezésében. Az irodalmi esten Iancu Laura – akinek korábban ugyanott bemutattuk az első verseskötetét – személyesen is megjelent.

Egyik legjelentősebb vállalkozásunk a *Poeta angelicus (Írások Dsida Jenőről és költészetéről)* című tanulmánygyűjtemény kiadása volt. A 2003-ban megjelent kötet közölt egy ismeretlen Dsida-verset és fölvonultatott kilenc Dsida-kutatót. A munka nehézségeiről és szépségéről ad képet, ha a szerzőket lakóhelyük föltüntetésével nevezzük meg: Cseke Péter (Kolozsvár), Gömöri György (Cambridge), Kabán Annamária (Miskolc), Láng Gusztáv (Szombathely), Lisztóczy László (Eger), Marosi Ildikó (Marosvásárhely), Mózes Huba (Miskolc), Pomogáts Béla és Sas Péter (Budapest). A kötetben megjelent tizenkét tanulmányt két ciklusba rendeztük. Az első *Krisztus követése* címmel Dsida Jenő szakrális költészetéről – elsősorban Assisi Szent Ferenchez fűződő viszonyáról – tárt föl új adatokat. A második *A teljesebb Dsida-képért* címmel a költő és Erdély kapcsolatáról – elsősorban újságírói és szerkesztői tevékenységéről – szerzett ismereteinket gazdagította.

Az összeállításról több recenzió is megjelent helyi és országos lapokban. Czegő Zoltán például így méltatta *Dsida Jenő, épp Egerben* című cikkében: „Az egri Dsida Jenő Baráti Kör... rakosgatja a maga tégláit Erdélyország felé, gyűjtögeti a perselypénzeket, tudván, hogy azt nem lopják el ilyen-olyan hivatalfik. Gyönyörű tanulmánykötetet tettek most a szakma (figyelem: minden rangú tanárok) és a szépért rajongó, a művészetet belülről is érteni, látni akaró olvasók asztalára.”

További kiadványokkal is gazdagítottuk a Dsida-életmű feltárását és népszerűsítését. *Gyertyaláng az éjszakában* címmel 2000 áprilisában jelent meg egy róla szó-

ló dokumentumgyűjtemény a *Polisz* című folyóirat mellékleteként. A *Kocsárdtól az Olajfák hegyéig (A megváltás emberarca)* című összeállítást a *Nagycsütörtök* négy szövegváltozata inspirálta. Ez is a *Polisz* melléklete volt 2002 júniusában, szerzői között szerepelt Kabán Annamária, Láng Gusztáv, Lisztóczy László és Mózes Huba. Ennek a kiadványnak a folytatása és párja az az összeállítás, amely *A sorsvállalás drámája* címmel a *Psalmus Hungaricus* elemzésére vállalkozott az imént felsorolt szerzők közreműködésével, és ugyancsak a *Polisz* mellékleteként jelent meg a 2004. június–júliusi számban. 2007-ben látott napvilágot az *Emlékezések városában* című kötet, mely Dsida Jenő életének főbb helyszíneit mutatja be régi képeslapokon. Tavaly jelent meg *Világító szív* címen az alapító-elnök Dsida-tanulmányainak csaknem az egész életművet áttekintő gyűjteménye.

Ungvári P. Tamás *Angyalok citeráján* című Dsida-műsorának hangfelvételéből készült egy CD-lemezünk is, mellyel 2004 karácsonyán ajándékoztuk meg tagjainkat.

2016. július 23-án megtartott hagyományos nyári összejöveteleinkön a Helikon-íróközösség megalakulásának kilencvenedik évfordulójára emlékeztünk. Kődöböcz Gábor *Az erdélyi kultúra égtartó embere* címmel rajzolt portrét Kós Károlyról, Lisztóczy László *Kós Károly és Dsida Jenő barátságáról* értekezett, majd meghallgattuk Kolozsvárról érkezett barátunk, Szabó Zsolt *Benedek Elek és a Helikon-mozgalom*, továbbá Fülöp Lajos *Az érzet-kultusz Áprily Lajos korai költészetében* című előadását.

2018. június 29-én a Kaláka fesztivál programjaként *Dsida Jenő, az angyali költő* címmel kiállítás nyitottunk meg a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtárban, július végén pedig háromnapos kirándulás keretében kerestük föl Dsida Jenő életének legfőbb erdélyi helyszíneit, Szatmárnémeti és Kolozsvárt. A 2019-es egri Ünnepi Könyvhetet Dsida Jenő emlékének szenteltük: tiszteletére fát ültettünk az érsekkertben, tíz előadásból álló tudományos konferenciát rendeztünk életéről és költészetéről, meghallgattuk a Misztrál együttes nagykoncertjét, Rekita Rozália Reményik Sándor, Marosán Csaba Márton Áron emlékét idéző műsorát.

A Dsida Jenő Baráti Kör irodalomtörténeteseit és előadóművészeit határon innen és túl gyakran meghívják évfordulós ünnepségekre, tudományos és ismeretterjesztő konferenciákra. Különösen jó barátság fűz minket a költő szülővárosában, Szatmárnémetiben tevékenykedő Kölcsey Körhöz és annak vezetőjéhez, Muzsnay Árpádoz, több alkalommal is részt vettünk és előadásokat tartottunk a Dsida-évfordulók alkalmából megszervezett összejöveteleinken.

Mostani marosvécsi látogatásunk új és szép fejezettel gazdagítja erdélyi kapcsolataink történetét.

(Rövidebb változata elhangzott 2019. augusztus 10-én, a helikoni leszármazottak találkozásán a marosvécsi Kemény-kastélyban)